

товності, моральних та людських якостей, уміння спілкуватись. Зміст роботи з формування педагогічної культури батьків можна визначити як спеціально організовану діяльність щодо надання допомоги сучасній сім'ї у виконанні виховної функції. Завдання педагога полягає не лише у створенні гармонійних взаємин між батьками та дітьми, але й передумов для цього. Таким чином, формування педагогічної культури батьків у сучасній сім'ї - це процес вихо-

вання і перевиховання дорослих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Педагогічний словник для молодих батьків / [за ред. В. Г. Постоного]. – К. : ДЦССМ, 2002. – 348 с.
2. Програма формування педагогічної культури батьків / [за ред. В. Г. Постоного]. – К., 2003. – 226 с.
3. *Калмиков Г.* Про діяльність сім'ї та школи / Г. Калмиков // Початкова шко-

ла. – № 9. – 1998. – С. 18–22.

4. *Корнієнко С.* Сім'я і школа – одна родина / С. Корнієнко // Початкова школа. – № 1. – 2011. – С. 154–157.

5. *Вишневецький О.* Сучасне українське виховання. Педагогічні нариси / О. Вишневецький. – Львів, 1996. – 238 с.

6. *Шевелєва Т.* Співпраця сім'ї та школи на сучасному етапі / Т. Шевелєва // Початкова школа. – № 45. – 2008. – С. 25–28.

Стаття надійшла 01.04.2013 р.

УДК 371.68; =161.2; 811

Оксана СЕМОТЮК

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ АУДІЮВАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

У статті обґрунтовано необхідність застосування аудіювання як одного з важливих засобів у вивченні української мови як іноземної; описано труднощі у процесі сприйняття української мови іноземними студентами; представлено систему вправ, що використовуються під час аудіювання для подолання мовленнєвих труднощів.

Ключові слова: аудіювання, українська мова як іноземна, мовна діяльність, мовленнєві навички, іноземні студенти.

О. Семотюк. Особенности использования аудирования в процессе изучения украинского языка как иностранного. В статье обоснована необходимость применения аудирования как одного из важных средств при изучении украинского языка как иностранного; описаны трудности в процессе восприятия украинского языка иностранными студентами; представлена система упражнений, которые используются во время аудирования для преодоления речевых трудностей.

Ключевые слова: аудирование, украинский язык как иностранный, языковая деятельность, речевые навыки, иностранные студенты.

O. Semotyuk. The peculiarities of using listening comprehension in the process of learning Ukrainian as a foreign language. In the article the necessity of using listening comprehension as one of the important means of learning Ukrainian as a foreign language is proved; the difficul-

ties in the process of perceiving Ukrainian by foreign students are described; the system of exercises, that are used in listening comprehension for overcoming speech difficulties is presented.

Keywords: listening comprehension, Ukrainian as a foreign language, speaking activity, speaking skills, foreign students.

Meta: описати і проаналізувати аудіювання як засіб вивчення української мови як іноземної.

Для іноземних студентів важливим адаптаційним процесом в україномовному середовищі є формування вміння спілкуватися в різних повсякденних ситуаціях, розуміти на слух зміст автентичних текстів. Тому проблема навчання такого виду мовної діяльності, як аудіювання, під час вивчення української мови як іноземної належить до питань, що потребують висвітлення в сучасній методиці. Воно є одним з основних засобів вивчення української мови як іноземної, оскільки розвиває навички й уміння усного непідготовленого мовлення.

Термін аудіювання ввів у літературу американський психолог Дж. Браун [7, 64], який запропонував таке його визначення: "Аудіювання – це розуміння сприйнятого на слух усного мовлення, яке є самостійним видом мовленнєвої діяльності і важливим в життєдіяльності людини" [3, 72]. Зауважимо, що в методиці викладання іноземної мови аудіювання вважали пасивним видом мовленнєвої діяльності. Лише завдяки дослідженню американських учених Дж. Ашера, і С. Крашена, ідеї яких лягли в основу популярних сучасних методик вивчен-

ня іноземних мов (розуміння – досягнення – перед відтворенням // comprehension – before – production), аудіювання стало активним видом мовленнєвої діяльності [10, 58].

Аналіз наукової літератури дає підстави стверджувати, що вивченню даної проблеми приділяється увага в працях Н. Гез, С. Дубровської, В. Рознюк, М. Пугрової і Л. Славінської, О. Метьолкіної. Дослідники стверджують, що аудіювання є ефективним засобом навчання української мови як іноземної, так як дає можливість оволодіти фонемним інвентарем мови, наголосом, мелодикою, лексичним складом, її граматичною структурою та ознайомитися з особливостями української мови й одночасно засвоїти інформацію на різну тематику.

У сучасних вищих навчальних закладах досягнення базового рівня у сфері аудіювання повинно передбачати формування у студентів елементарної комунікативної компетенції в цьому виді мовної діяльності. Звідси навчання аудіювання на заняттях з української мови як іноземної для іноземців повинно допомогти студентів-іноземцям оволодіти його основною спеціальністю, уміннями комунікативної компетенції. Серед них виділяють уміння:

- розуміти літературно-розмовну мову носія мови в ситуаціях повсякденного спілкування, пов'язаного із задоволенням найпростіших потреб (наприклад, привітання, питання, передача інформації тощо); визначити тему й мету бесіди, її основний зміст і в разі виникнення труднощів звернутися до партнера з проханням повторити фразу, передати думку інакше (іншими словами), розмовляти повільніше і простіше, уточнюючи при

цьому значення незнайомих слів;

- уміння в умовах опосередкованого сприйняття повідомлення (наприклад, оголошення по радіо прогнозу погоди, перегляд кінофільмів, телепередач тощо) розуміти основний зміст аудіотексту (про що йдеться, що є найбільш важливим);

- уміння точно й повною мірою розуміти висловлювання викладача й тугешнього населення, стислі повідомлення, що стосуються навчально-трудової та соціально-побутової сфер спілкування.

Зауважимо, що під час аудіювання можуть виникати певні складнощі в сприйнятті мовного матеріалу, зокрема лексичні, граматичні, фонетичні тощо. Так, лексичні труднощі виникають тому, що збільшується словниковий матеріал, зокрема, з'являється велика кількість наукової лексики, у тексті можуть бути фразеологічні звороти, а деякі слова вживаються у переносному значенні; у свою чергу, граматичні – можуть бути пов'язані з граматичними моделями або із синтаксичними конструкціями.

На думку американських дослідників Г. Брауна і Г. Юле, труднощі у сприйнятті іноземного мовлення зумовлені чотирма факторами:

1. Фактор того, хто говорить: скільки їх – багато чи один; як швидко вони говорять; з яким акцентом вони говорять.
2. Фактор того, хто слухає: чи учасник він, чи "німий свідок" розмови; наскільки йому цікава тема розмови; наскільки глибоко він може зрозуміти зміст почутого.
3. Фактор тексту: наскільки він складний лексично, граматично, інформаційно; на які екстралінгвістичні реалії він опирається.
4. Фактор візуальної підтримки: наявність / відсутність візуальної підтримки; які малюнки, карти, діаграми, медіа-матеріали використовують для візуальної підтримки [9, 142].

У навчальному процесі вищого навчального закладу аудіювання як важливий засіб навчання української мови як іноземної використовується під час проведення лекцій, семінарських та практичних занять. Зокрема, як зазначає Дж. Браун, аудіювання на лекціях передбачає конспектування тексту (письмо), потім читання записів – як підготовка до практичних занять чи семінарів, і, нарешті, – говоріння, тобто відповідь на семінарському занятті, заліку чи іспиті. Тобто багатоцільовий характер аудіювання на лекціях дає змогу охарактери-

зувати його як такий, що сприяє інтеграції всіх видів мовленнєвої діяльності в процесі навчання [10, 221].

Зазначене вище дає змогу визначити фактори, що сприятимуть розумінню та засвоєнню іноземної мови на слух:

1. Фактор того, хто говорить: один (лектор); (в ідеалі) мовлення сповільнене, виразне; (в ідеалі) лектор не має акценту.
2. Фактор слухача: "німий свідок", який записує основні положення лекції; (в ідеалі) йому цікава тема розмови; (в ідеалі) глибоко розуміє зміст почутого, вникає в лекцію.
2. Фактор тексту: усний взірець наукового чи науково-популярного стилю; передбачає наявність у студента когнітивного образу (спеціальні наукові знання, які він здобув раніше).
3. Фактор візуальної підтримки: залежно від спеціальності може бути присутнім (діаграми, таблиці, малюнки) чи відсутнім.

Для викладача української мови як іноземної при аудіюванні важливо, ураховуючи перелічені фактори, організувати заняття так, щоб воно максимально імітувало лекцію. Важливим моментом тут є те, що він повинен навчати студентів уміння слухати, на чому у своїх дослідженнях наголошував Дж. Браун, стверджуючи, що "правила слухання" мають бути зведеними до таких пунктів:

1. Студент повинен уміти розпізнавати ключові слова.
2. Звертати увагу на невербальні засоби вираження думки (міміка, жести, інтонація).
3. Зіставляти те, що він почув, з когнітивними образами, тобто образами, які вже існують у свідомості завдяки життєвому чи мовному досвіду.
4. Намагатися здогадатися про значення слів, які він добре не почув або які є новими чи незрозумілими.
5. Формулювати те, що він почув (письмово чи усно), простими та зрозумілими реченнями.
6. Слухати з метою вловити головну думку [9, 245].

У контексті нашого дослідження необхідно зазначити, що максимальному зняттю труднощів смислового сприйняття тексту сприяє вирішення певних вправ, які виконуються під час або до аудіювання. Зауважимо, що до системи вправ для навчання аудіювання входять дві підсистеми:

Вправи для формування мовленнєвих навичок аудіювання:

а) вправи для формування фонетичних навичок аудіювання (фонематично-го та інтонаційного слуху);

б) вправи для формування лексичних навичок аудіювання;

в) вправи для формування граматичних навичок аудіювання.

2. Вправи для розвитку вмінь аудіювання, серед яких виокремлюють:

а) вправи, що готують студентів до аудіювання текстів;

б) вправи в аудіюванні текстів.

Вправи першої підсистеми мають на меті сформувати у студентів слухові, лексичні та граматичні навички аудіювання. Сюди входять некомунікативні вправи на сприйняття, впізнання або розрізнення звука, термінального тону, лексичної одиниці, граматичної структури та умовно-комунікативні вправи на аудіювання повідомлень, запитань, розпоряджень тощо на рівні фрази, які містять спеціальні вправи, спрямовані на розвиток мовленнєвих механізмів аудіювання (імовірного прогнозування, уваги та аудитивної пам'яті, осмислення). У цілому вправи цієї групи спрямовані на подолання ізольованих, штучно виділених труднощів.

Мета вправ другої підсистеми - розвинути в учнів уміння аудіювання. Сюди належать умовно-комунікативні вправи на аудіювання повідомлень, запитань, розпоряджень на понадфразовому рівні та комунікативні рецептивні вправи, які забезпечують практику в аудіюванні на основі комплексного подолання аудитивних труднощів. Виконуючи мовленнєві вправи, студенти оволодівають уміннями передбачати зміст, виділяти головне, знаходити другорядні деталі, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, зосереджувати увагу на діях і характеристиках персонажів, протестувати логічну послідовність подій і дотримуватися її під час передачі змісту. При цьому у вправах для навчання аудіювання, особливо на початковому етапі, важливо враховувати взаємозв'язок аудіювання і говоріння як двох сторін усного мовлення та аудіювання і читання як двох видів рецептивної діяльності.

Важливу роль під час аудіювання відіграє інструкція, що містить конкретне завдання для орієнтування студентів на цілеспрямоване і свідоме розуміння інформації. Таке завдання організує процес мислення іноземного студента, його увагу та стимулює запам'ятовування у процесі слухання. Зауважимо, що після прослуховування аудіотексту викладач має перевірити розуміння тексту, оскільки розуміння – вирішальний момент аудіювання.

Отже, аудіювання як вид мовленнє-

вої діяльності дає можливість досягнути виховної, освітньої та розвивальної мети і слугувати ефективним засобом навчання української мови як іноземної.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гез Н. И. Типология упражнений и организация обучения аудированию в школе с преподаванием ряда предметов на иностранном языке / Н. И. Гез // ИЯШ. – 1985. – № 6. – С. 19–24.

2. Дубровская С. В. Система упражнений по развитию навыков аудирования на иностранном языке / С. В. Дубровская // Система упражнений в профессионально ориентированном обучении иностранным языкам в вузе : Межвузовский сб. науч. тр. – Пермь, 1990. – С. 113–119.

3. Лазаренко К. А. Основы методики навчання іноземним мовам / К. А. Лазаренко. – К. : Вища шк., 1997. – 230 с.

4. Метьолкіна О. Б. Методичні рекомендації щодо організації індивідуального навчання аудіювання / О. Б. Метьолкіна. – К. : Київський державний лінгвістичний університет, 1994. – 65 с.

5. Путрова М. Д. Система упражнений для развития умений аудирования в условиях профессионально-ориентированного обучения иностранным языкам в технических вузах / М. Д. Путрова, Л. Н. Славинская // Система упражнений в профессионально-ориентированном обучении иностранным языкам в вузе : Межвузовский сб. науч. тр. – Пермь, 1990. – С. 106–112.

6. Рознюк В. К. Психологический подход к обучению иностранному язы-

ку / В. К. Рознюк // Иностранный язык для специалистов. Психологические, методические, лингвистические аспекты. – М. : Наука, 1990. – С. 11–26.

7. Тарнопольский О. Б. Методика обучения английскому языку на I курсе технического вуза / О. Б. Тарнопольский. – К. : Высшая школа, 1989. – 160 с.

8. Brown, H. Douglas. Teaching by Principles : An Interactive Approach to Language Pedagogy. – New Jersey, 1994.

9. Brown G. and G. Yule. Teaching and Spoken Language. – Cambridge University Press, 1983.

10. Nunan D. Second Language Teaching and Learning. – Boston: Heinle & Heinle, 1999.

Стаття надійшла 06.02.2012 р.

УДК 811.161.2'367

Лілія СІЛЕВИЧ, Оксана МЕЛЬНИЧУК

УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (за професійним спрямуванням)

У статті проаналізовано досвід упровадження інноваційних технологій при вивченні української мови (за професійним спрямуванням) на кафедрі мовознавства ІФНМУ. Закцентовано увагу на характерних принципах, методах та формах кредитно-модульного навчання, їх застосуванні в освітній діяльності.

Ключові слова: кредитно-модульна система, інноваційні технології, особистісно орієнтовані принципи, методи та форми навчання.

Л. Силевич, О. Мельничук. Внедрение инновационных технологий при изучении украинского языка (по профессиональному направлению). В статье проанализирован опыт внедрения инновационных технологий при изучении украинского языка (по профессиональному направлению) на кафедре языковедения ИФНМУ. Акцентируется внимание на характерных принципах, методах и формах кредитно-модульного обучения, их применении в образовательной деятельности.

Ключевые слова: кредитно-модульная система, инновационные технологии,

личностно ориентированные принципы, методы и формы обучения.

L. Silevych, O. Melnychuk. Innovative methods introduction into teaching business Ukrainian language. The article deals with experience of innovative methods introduction into teaching Business Ukrainian language at the Chair of Linguistics in IFNMU. The authors focus their attention on the typical principles, methods and forms of credit-unit learning system, and on introducing them into educational process.

Keywords: credit-unit learning system, innovative methods, learner-centered approach, methods and forms of teaching.

Meta: охарактеризувати сучасні методи, принципи та форми вивчення "Української мови (за професійним спрямуванням)" у контексті кредитно-модульної системи навчання.

Сучасний навчальний процес спрямований на розвиток самостійної пошуково-творчої пізнавальної діяльності та проблемно-пошукового мислення, формування комунікативної компетенції студентів-медиків.

Аналізуючи сьогодні останні науково-педагогічні дослідження кредитно-

модульної системи [1; 2; 6; 7], слід зазначити, що ефективність більшості інноваційних технологій організації навчальних занять підтверджена.

Проблеми впровадження інноваційних технологій у навчальний процес достатньо змістовно проаналізували у своїх працях також Н. Матулевська, Р. Басій, О. Зенін, Е. Крюков, В. Кремень, В. Рябова, Н. Терещенко та інші.

Завданнями нашого дослідження є аналіз застосування інноваційних принципів, методів та форм вивчення української мови (за професійним спрямуванням).

За методологічну основу в практиці викладання професорсько-викладацький склад кафедри використовує такі принципи особистісно орієнтованого навчання: *модульність, паритетність, диференційований підхід на основі базового рівня знань, структурізація змісту навчання на відособлені елементи, динамічність, усвідомлення перспективи, адекватність, різнопланове методичне консультування, принцип реалізації зворотного зв'язку, інтенсифікація процесу формування системи і особистості студента як інноваційний процес.*

У практиці викладання української мови (за професійним спрямуванням) викладачі застосовують такі методи на-